

Ohranjanje avtohtonih pasem

QUO VADIS?

Prof.dr. Drago KOMPAN

Posvet: "Stanje živalskih genskih virov v slovenskem kmetijstvu", Domžale, 7.12. 2011

Opis problema

Avtohtone pasme –človek+okolje+način rabe

- ⌘ Cikasta pasma (mleko, meso?)
- ⌘ Bovška pasma (ohranjanje -molža? –brez molže?)
- ⌘ Krškopoljski prašič (tradicionalna reja?)
- ⌘ Drežniško kozo ohranjati tudi drugod po Sloveniji?
- ⌘ Ohranjanje pasem –ohranjanje v avtohtonem okolju da/ne?)
- ⌘ Kaj je pri pasmi pomembno za njeno ohranjanje?

Primer CIKASTA PASMA

Usmeritev pasme nekoč:
Samo za prirejo mleka

Danes -samo kot dojilje?

Je to ohranitev (v starem tipu)?

V skladu z RP se CIKO razvršča v tri tipe samo na osnovi:

ocen telesnih mer (=merjenih lastnosti)
in ocen zunanosti (=opisovanih lastnosti)

cikasti (CK)
delni cikasti (DCK)
pincgavski tip (PZ)

CIKASTA PASMA

Usmeritev pasme
Za prirejo mleka
ali
samo kot dojilje?

Nekoč je bila usmerjena v prirejo mleka (brahiceri izvor)

Kaj je boljše?
Za pasmo?
Za rejca?

Norveški primer (dr.Nina Sæther, NC Norway)

Na Norveškem se povečuje število krav dojlj

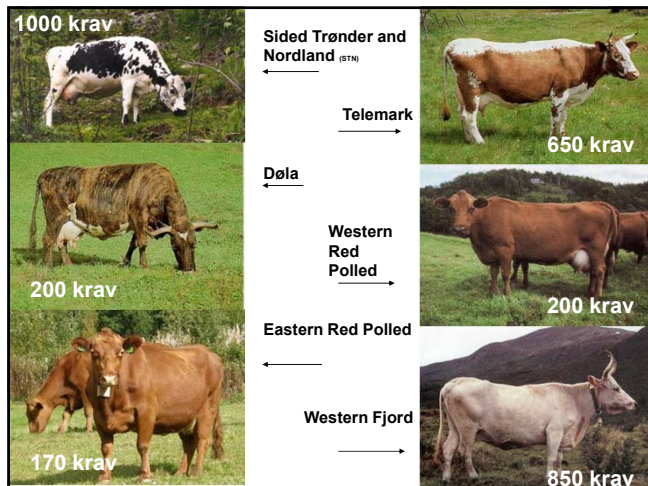
NRF: najštevilčnejša pasma, 98 % jih je v mlečni kontroli (233 000 NRF krav)

Splošni trend v zadnjem desetletju:

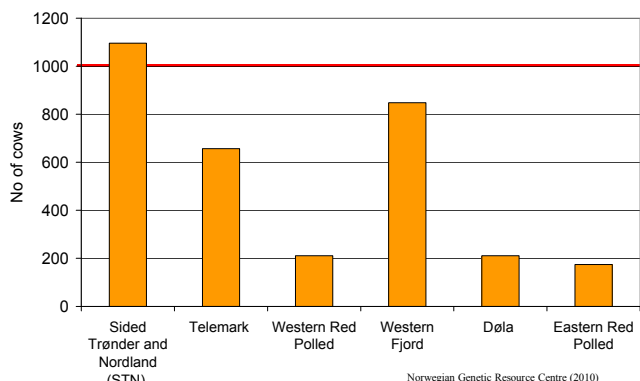
- Število krav molznic upadlo (-10%)
- Število krav dojlj naraslo (+152%) (sprememba uporabe mlečnih+ uvoz mesnih & križanci)

Tradicionalno nizka proizvodnja avtohtonih mlečnih pasem:

Malošteviline (manj kot 1000)
30-80% se jih je usmerilo v sistem krav dojlj

Velikost populacije ogroženih avtohtonih pasem na Norveškem

Rejski cilji

Šest ogroženih pasem

NRF

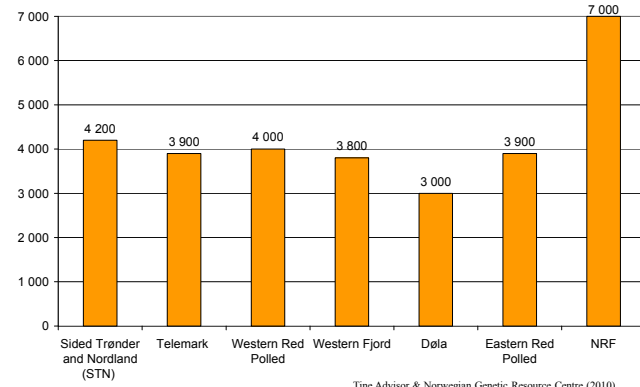
- Prيرهja mleka
- Izogibanje inbridinga
- Reja v pasemskem tipu
- Čistopasemska reja

- Dvojni namen pasme
- Širok rejski cilj
- Širše vključene proizvodne lastnosti in lastnosti zdravja
- Test potomcev (testiranje 250 hčera)

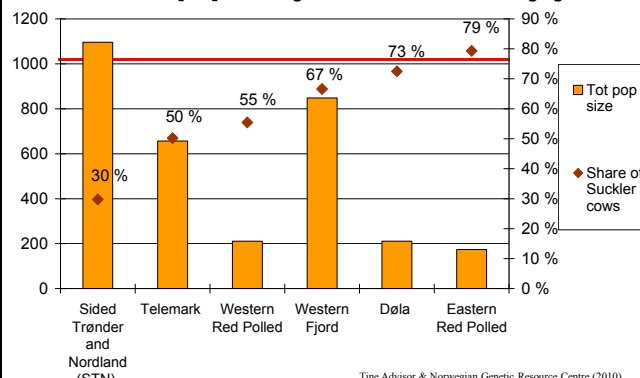
Ne = 173 (2008)

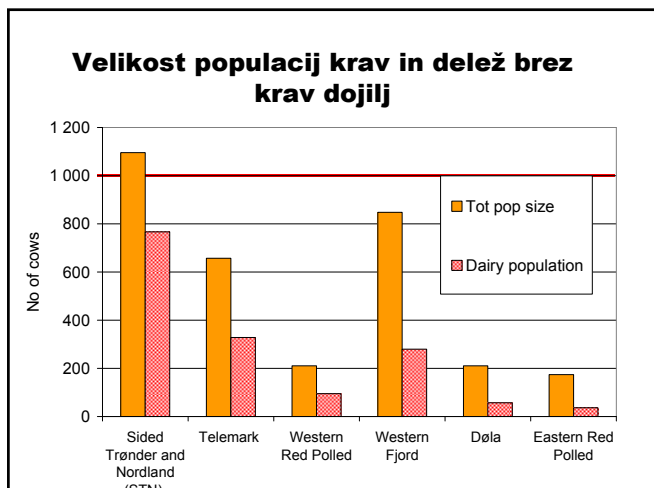

Mlečnost pasem na Norveškem, kg

Velikost populacij in delež krav dojlj

Kako na to gledajo rejci?

⌘ PROTI

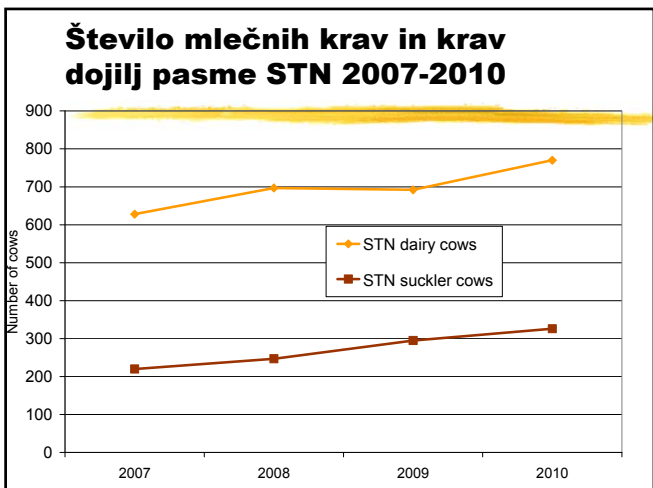
- Nemogoče je spremljanje proizvodnih lastnosti za mleko
- Lastnosti vimena so izgubljene
- Živali so preveč divje, da bi se molzle
- Tradicionalno znanja se izgubi

⌘ ZA

- Moderni časi – moderna raba pasem
- Potrebne so živali za pašo
- Zahtevajo manj dela
- Pasma, ki se uporablja, ne bo izumrla

Primer: (Case study) za pasmo Sided Trønder and Nordland =STN

- Velikost populacije: 1000 krav
- Mlečnost: 4200 kg
- Ni progenega testa
- Kontrola inbridinga
- 70 % populacije se uporablja kot krave dojlje

STN rejska organizacija

⌘ Več pobud za zmanjšanje deleža krav dojlj v populaciji

- Leta 2009: Zahtevajo, da kmetijska oblast uvede razlikovanje subvencij za ogrožene pasme goveda (dojlje naj dobijo manj!)

Ocena sistem subvencij za ogrožene avtohtone pasme goved

ugotovitve:

- Vse populacije so se povečale, odkar se je začel program ohranjanja in subvencij
- Posebej pomembno za spodbujanje treh najmanjših pasem
- Obstajala je negotovost glede učinka razlikovanja med subvencijami za krave dojlje in krave molznice

Zaključek je bil:
Diferenciacije ne priporočamo

STN rejska organizacija

⌘ Več pobud za zmanjšanje deleža krav dojlj v populaciji

- Leta 2009 Zahtevajo, da kmetijska oblast uvede razlikovanje subvencij za ogrožene pasme goveda (dojlje manj!)
- Odločitev rejcev -avgust 2010: Plemenski biki od krav dojlj se izključijo iz rodovniške knjige

Vpliv izključitve bikov iz sistema krav dojlj iz rodovniške knjige

- „ Zagotovitev lastnosti MLEČNOSTI“

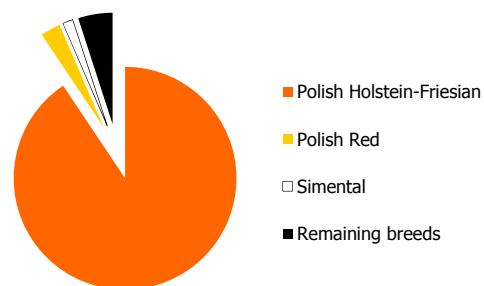
Ampak istočasno:

- Izključitev čistopasemskih živali iz rodovniške knjige
- Delitev že tako majhne populacije
- Bo privedla do – povečanja potencialnega inbridinga
- Je to trajnostno??

Primer Poljske (dr. Ela Martyniuk, NC Poland)

Struktura mlečnih pasem v kontroli mlečnosti v letu 2010

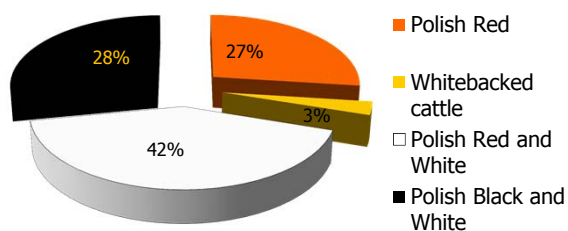

Vir: Polish Federation of Cattle Breeders and Dairy Farmers 2010

Poljske avtohtone pasme goved

Delež štirih avtohtonih pasem v programu ohranjanja

Vir: Polish Federation of Cattle Breeders and Dairy Farmers 2010

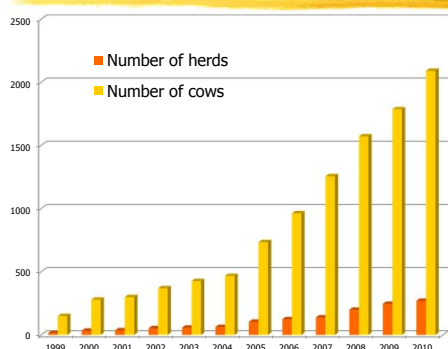
Izvor in zgodovina POLJSKEGA RDEČEGA GOVEDA (PRG)

- ⌘ PRG izvira od *Bos taurus brachyceros*
- ⌘ V začetku XX stoletja zelo razširjeno
- ⌘ Obstajale so štiri varietete:
Podgórska, Dolinowa, Śląska in Rawicka
- ⌘ Sredi prejšnjega stoletja pričela intenzifikacija, ki je rezultirala v izginotju oziroma pretapljanju z drugimi pasmami. – dve varieteti sta izumrli
- ⌘ PRG je izginilo z večine tradicionalnih regij, kjer so jo redili

Poljsko rdeče govedo: opis pasme

- ⌘ Za prirejo mesa in mleka
- ⌘ Povprečna mlečnost v čredah, ki so v programu ohranjanja:
3500 kg mleka
- ⌘ 4.2-4.5% maščobe
- ⌘ 3.3-3.6% beljakovin
- ⌘ Odličen izplen za sirjenje
- ⌘ Lahke telitve in dober materinski nagon
- ⌘ Nizke prehranske potrebe
- ⌘ dolgoživost

Sprememba v številu krav PR

Poljsko rdeče govedo na razpotju

SWOT analiza

kaj izgubimo in kaj pridobimo?

Prednosti

- ⌘ Edini način za ohranitev avtohtone pasme, ki jo nekateri kmetje, ki ne morejo ali ne želijo nadaljevati z molžo
- Tak način reje omogoča vzdrževati proizvodni sistem s pašo prostranih pašnikov in obrobnih zemljišč
- Dokazuje, da je vzreje v rokah rejcev samih in da se pasme lahko razvijejo v skladu s svojimi (novimi) potrebami
- Hkrati dokazujejo, da vzrejo ni statična, reja je orodje za spreminjanje pasme, včasih tudi za popolnoma drugačno uporabo

Slabosti

- ⌘ Izgublja se tradicionalno znanje o rejji krav molznic te pasme (krmljenje, molža, razmnoževanje itd.)

Izgublja se kulturna dediščina (tradicija, povezane z molžo, predelavo proizvodov,...)

Izgublja se tradicionalno znanje o vzreji - selekciji (prireja za meso manj zahtevna glede selekcije na mleko posamezna parjenja za izboljšanje zelo specifičnih lastnosti – ki se prenesejo na potomce mlečnih krav)

Slabosti

- ⌘ Izgublja se podatke o uspešnosti prireje mleka in zgradbe vimena - ni več kontrole količine (in sestave) mleka

Izgublja se priložnost, da lahko postala alternativna pasma za proizvodnjo mleka v ekstenzivnih sistemih proizvodnje

Povečuje se tveganje za delitev že ogrožene pasme na dve še manjši populaciji (ustvarjanje sub populacij že ogroženih pasem)

Priložnosti

- ⌘ Izkoristite dodatne koristne lastnosti, na primer visokokakovostna govedina, večja stopnja dvojčkov

Razvoj tržne niše za mesne izdelke

Zagotavljanje boljših dohodkov za kmete

Manj delovne sile

Privabljanje kmetov, ki želijo povečati proizvodnjo govejega mesa z uporabo avtohtone pasme - lahko ima za posledico povečanje števila živali te pasme

Grožnje

- ⌘ Zamenjava avtohtone pasme z uvoženo pasmo za prirejo govejega mesa, ki jo redijo drugi rejci krav dojilj

Z zamenjavo pasme ni gotovo, da bo druga pasma enako prilagojena na dane razmere in bo zagotavljala enake „storitve v negovanju krajine“

Izgublja se genetske posebnosti, povezane z lastnostmi mlečnosti (ni več selekcije na to)

Izgublja se identiteta pasme (nacionalna dediščina/vrednost)

Sklepi

- ⌘ V mnogih državah prehod v smeri krav dojilj

Znaten del ogroženih kombiniranih pasem se že uporablja za proizvodnjo govejega mesa

Izključitev krav dojilj iz programov ohranjanja bo zmanjšala skupno velikost populacije ogroženih pasem

Če je velikost populacije avtohtonih pasme še vedno velika - ni razlogov da bi rejcem preprečevali usmeritev pasme v sistem usmeritev v krave dojilje
Vzdrževanje in uporaba avtohtonih pasem pomeni obdržati njihovo vlogo, vrednost (vrednoto) in „storitev“

Milking or sucking?

Kako se bomo odločali pri nas?

HVALA LEPA

